

УДК 351.82:339.72:338.436.33](477)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В АПК УКРАЇНИ

М. Домашниц

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, Проспект Свободи, 18*

Проаналізовано важливість державного регулювання, зокрема, іноземних капіталів. Виявлено, що в Україні досі не створений належний інвестиційний клімат для залучення іноземних інвестицій в АПК України. Обґрунтовується необхідність його поліпшення, насамперед, у законодавчій сфері.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, державне регулювання іноземного інвестування.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс(АПК) посідає одне з провідних місць в економіці України. Тут зосереджено більше 10% основних фондів, п'ята частина працюючих, формується основна маса продовольчих ресурсів та забезпечується майже три чверті роздрібного товарообороту. На селі проживає близько третини населення України, яке займається переважно сільськогосподарською діяльністю. Особливістю сільськогосподарського виробництва є також те, що тут головним, не замінним і не відтворювальним засобом виробництва є земля. Проте сьогодні АПК України перебуває у скрутному становищі. Проблема тут не лише у застарілій матеріально-технічній базі, а й у нагальній необхідності освоєння нових технологій для підвищення конкурентоспроможності галузі. Успішний розвиток вітчизняного АПК сьогодні потребує масштабних інвестицій. Так як внутрішні інвестиційні можливості сьогодні є недостатніми, то очевидною є проблема залучення коштів іноземних інвесторів. І як свідчить досвід розвинених країн у зростанні надходжень іноземних інвестицій, першочергове значення відіграє виважена державна політика у сфері регулювання іноземного інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та методологічних питань державного регулювання економіки та іноземного інвестування як економіки в цілому, так і агропромислового комплексу присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених: І. Ансоффа, М. Бутка, П. Гайдуцького, В. Геєця, Д. Крисанова, Ю. Лупенка, В. Марцина, І. Михасюка, П. Саблука, В. Савчука, Д. Хендерсона, А. Юзефовича та ін. Проте в сьогоднішніх умовах проблема державного регулювання іноземного інвестування в АПК України і надалі залишається однією з ключових і потребує подальшого дослідження.

Метою даного дослідження є висвітлення теоретичних основ державного регулювання іноземного інвестування в АПК.

Викладення основного матеріалу. У зв'язку з неспроможністю ринкової економіки вирішувати значну низку макроекономічних проблем, таких як – рівномірний розвиток регіонів країни, подолання кризи, безробіття, монополістичних тенденцій в економіці, забезпечення соціального захисту населення, тощо постійно зростає роль державного регулювання, яке здійснюється за допомогою економічних, правових, адміністративних важелів. Відомий англійський економіст Дж. Кейнс, зазначав: “Розширення функцій уряду ...я захищаю...як єдиний практично можливий засіб уникнути повного руйнування існуючих економічних форм і як умову для успішного функціонування особистої ініціативи” [3, с. 455]. В свою чергу, американські економісти К. Макконнелл і С. Брю засвідчують існування урядового втручання в економіку США для виправлення “великих дефектів ринкової системи” [4, с. 91]. За таких умов вже не можна стверджувати про безперечну пріоритетність ринкових важелів регулювання економіки. Російські вчені зазначають, що: “...поняття “ринкова економіка” та “ринкова система” абстрактні, вони являють собою спрощену картину дійсності, в якій багато її сторін відсутні. ...нема і не було жодної країни, економіка якої функціонувала б тільки за допомогою ринкового механізму” [1, с. 32]. Отже, ринкова економіка не може існувати і функціонувати без державного регулювання, оскільки за його відсутності в дію вступатимуть стихійні регулятори ринку.

Державне регулювання економіки здійснюється за різними напрямками, галузями та проблемами. Одним із напрямків є державне регулювання інвестиційного процесу. Інвестиції є основним чинником економічного зростання. Від їх обсягу, стану інвестиційного процесу залежить спрямованість і темпи соціально-економічних перетворень. “Мова йде, перш за все, про тенденції гуманізації, інтелектуалізації, інформатизації та екологізації, а також про відповідний перехід від економіко-екстенсивного до соціально-інтенсивного та інноваційного типу суспільного відтворення з пріоритетним розвитком п'ятого та шостого технологічних укладів і механізмами простого і розширеного відтворення [5, с. 77].

Створюючи сприятливі умови для вкладання іноземного капіталу відповідним правовим забезпеченням, практично в усіх країнах світу процес залучення іноземних інвестицій в тій чи іншій формі регламентується: їхній приплив заохочують в одні галузі виробництва і обмежують в інші. Вочевидь, що для кожної з країн-донорів, які є основними імпортерами капіталів в економіку країни-отримувача, держава повинна напрацьовувати та проводити цілеспрямовану політику щодо залучення іноземних інвестицій, яка має базуватися на принципах загальнодержавних пріоритетів щодо іноземного інвестування та на концептуальному визначенні галузей економіки, їх провідних підприємств, набуття контролю над якими з боку іноземного капіталу загрожуватиме економічній безпеці державі [2, с. 27].

Криза процесу відтворення вітчизняної економіки, в тому числі і підприємств АПК, зумовлює необхідність посилення впливу держави на створення сприятливого інвестиційного клімату, який би активізував і інвестиційну діяльність. Сьогодні увага приділяється лише окремим аспектам таких важелів державного регулювання, як бюджетна, грошово-кредитна, податкова, митна та валютна політики, але проблема активізації діяльності інвестиційної сфери економіки за допомогою цих засобів розглядається лише опосередковано. В той же

час падіння обсягів інвестицій, що забезпечують відтворення економіки підприємств та темпи її зростання – одна з найболючіших проблем АПК України. Отже, ситуація, яка склалася в агропромисловій сфері, вимагає визначення пріоритету активізації інвестиційної діяльності всією системою державного регулювання, оскільки вона є першоосновою структурної перебудови та економічного відродження вітчизняного АПК. У межах досліджуваної проблеми одним із таких пріоритетів має бути залучення і використання іноземного капіталу в аграрний сектор України, у зв'язку з чим на державу покладено низку найважливіших, взаємозалежних між собою функцій щодо управління цим процесом.

Важливість державного регулювання іноземного інвестування зумовлено його суперечливим характером. З одного боку, нестача внутрішніх засобів для піднесення економіки, а також необхідність включення української економіки в систему міжнародного поділу праці й інтернаціоналізації виробництва зумовлюють більш активне залучення іноземного капіталу. З іншого – в умовах перехідного періоду і сформованої у зв'язку з цим економічної ситуацією, іноземне інвестування може сприяти поглибленню нестабільності, деіндустріалізації економіки і створенню загроз економічній безпеці країни.

Отже, з одного боку, держава має створити умови для нормального й ефективного функціонування іноземного капіталу і, як наслідок, посилення його позитивного впливу на приймаючу економіку, а з іншого – нейтралізувати негативні наслідки його використання. Говорячи про захист національної економіки у зв'язку із залученням іноземних інвестицій, варто мати на увазі не захист від інвестицій життєво необхідних Україні, а доцільно говорити про нейтралізацію негативних побічних ефектів. У процесі залучення і використання іноземного капіталу необхідно враховувати розбіжності цілей і інтересів учасників цього процесу, якими є, з одного боку, іноземні інвестори, з іншого – країна, яка приймає інвестиції. Різниця інтересів учасників досить широка – від суто утилітарної потреби інвесторів одержати максимальний дохід від вкладених засобів до концептуального завдання держави – підвищити ефективність економіки [6, с. 25]. Споконвічно між цими інтересами існують об'єктивні протиріччя, що в умовах економічної нерівності учасників ставлять слабшу сторону (у нашому випадку Україну) в залежне становище при виборі умов інвестування.

Багато потенційних іноземних інвесторів утримуються від інвестування в аграрний сектор. Головною причиною цього є незавершеність законодавчого врегулювання, надмірний податковий тиск, недотримання українськими партнерами договірних зобов'язань, та інші чинники, що формують інвестиційний клімат держави, який в Україні має позитивні і негативні сторони. До позитивних можна віднести те, що на правовому рівні практично не існує обмежень щодо обсягів інвестування, створено кращі умови для руху капіталів, підприємствам з іноземними інвестиціями дозволено використовувати метод прискореної амортизації з підвищенням чинних норм не більше, ніж у два рази.

Негативними чинниками є: відсутність податкових пільг для іноземних інвесторів та дієвої системи страхування ризиків, недорозвиненість інфраструктури села (дороги, зв'язок, комунікації), мережі комерційних банків, кредитних спілок у сільській місцевості, відсутність розвинутої інфраструктури

ринку та розвитку системи маркетингу для реалізації сільськогосподарської продукції, нестійкість рівня цін.

Висновки. Таким чином, сучасні тенденції аграрного інвестиційного процесу мають, в основному, складний і несприятливий характер, вони стримують розвиток аграрного ринку, особливо інноваційну діяльність в АПК. Оскільки в сучасних умовах неможливо аналізувати інвестиційну діяльність окремо від інноваційної, тому найбільш ефективними є інвестиції в інновації. Підприємства з іноземним капіталом можуть принести в економіку України сучасні технології, що важливо для експортно-орієнтованих галузей, створити нові робочі місця, сприяти підвищенню рівня зайнятості населення і зниженню соціальної напруженості.

Для зміцнення національного інвестиційного потенціалу і залучення необхідних обсягів іноземних інвестицій в АПК України економічна політика держави повинна бути спрямована на розв'язання таких найгостріших проблем:

- забезпечення правової бази формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні;
 - формування соціально-економічних умов для освоєння новітніх розробок і використання досягнень світового сільськогосподарського машинобудування;
 - створення системи ефективного інженерно-технічного забезпечення АПК з дотриманням чинного українського законодавства;
 - збереження пільг щодо оподаткування підприємств галузей АПК на найближчу перспективу;
 - розвиток фондового ринку та охоплення ним підприємств АПК;
 - розробка наукових основ структурної та інвестиційної політики, визначення її основних напрямів з метою розвитку регіонів;
 - сприяння залученню прямих іноземних інвестицій в АПК, особливо за допомогою вдосконалення податкового законодавства, адаптування його до вимог СОТ та інших міжнародних організацій, членом яких Україна є або планує стати.
1. Архангельский В.П. Государственное регулирование рыночной экономики: учебник / под ред. В.П. Архангельского, А. В. Будорина, В. И. Кушлина и др.; - 2-е изд., доп. и перер. - М.: РАГС, 2003. - 280 с.
 2. Катан Л. І. Фінансові аспекти іноземного інвестування // Економіка и управление. - 2006. - № 2-3. - С. 26-29.
 3. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег. - М.: Прогрес, 1978. - 498 с.
 4. Макконнелл К. Р., Брю С. Р. Экономикс. - М., 1992. - Т. 1.
 5. Тарасевич В. Н. Очерки теории переходной экономики. К.: Наук. думка, 2001.
 6. Шепотько Л. А. Человек в аграрной сфере / Л. А. Шепотько, И. В. Прокопа, Д. Ф. Крисанов. - К. : Наук. думка, 2006. - 284 с.

THEORETICAL BASES OF GOVERNMENT CONTROL OF FOREIGN INVESTING IN AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE**Domashyts Mykhaylo***Ivan Franko National University of L'viv*

Importance of government control is analyzed, in particular, foreign capitals. It is discovered that in Ukraine until now the proper investment climate is not created for bringing in of foreign investments in agro-industrial complex of Ukraine. The necessity of his improvement is grounded, above all things, in a legislative sphere.

Keywords: agro-industrial complex, foreign investments, investment climate, government control of foreign investing.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В АПК УКРАИНЫ**М. Домашыц***Львовский национальный университет имени Ивана Франка*

Проанализировано важность государственного регулирования, в частности, иностранных капиталов. Обнаружено, что в Украине до сих пор не создан надлежащий инвестиционный климат для привлечения иностранных инвестиций в АПК Украины. Обосновывается необходимость его улучшения, в первую очередь, в законодательной сфере.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, иностранные инвестиции, инвестиционный климат, государственное регулирование иностранного инвестирования.